

Urinov Javoxir Zarifovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANK-MOLIYA AKADEMIYASI

70412205 –“Bank hisobi, auditi va nazorati” mutaxassisligi magistri

TIJORAT BANKLARIDA BANK KAFOLATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Tijorat banklarining faoliyatida bank kafolatlari muhim o‘rin tutadi. Kafolatlar banklarning mijozlarga ko‘rsatadigan xizmatlaridan biri bo‘lib, u orqali bank o‘z mijozlari majburiyatlarining bajarilishini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, bank kafolatlari banklarning kredit risklarini keltirib chiqaradi, chunki kafolatlar berilganda bank tomonidan kreditlash amalga oshirilmaydi va kafolat bo‘yicha to‘lovga yo‘naltirilgan mablag‘lar qaytarilmasligi mumkin.

Kalit so‘zlar: bank kafolati, taif, tijorat banklari, bozor iqtisodiyoti, shaffoflik, hisob-kitob.

Kirish: Bank kafolati hozirgi kunda O‘zbekiston bank amaliyotida nisbatan yangi bank mahsuloti hisoblanadi, garchi u ko‘plab tijorat banklari tomonidan taklif qilinsa-da, mijozlar tomonidan foydalanilmayotganga o‘xshaydi. Biroq, ushbu iqtisodiy va huquqiy vositaga ehtiyoj O‘zbekistonda ob‘ektiv ravishda mavjud bo‘lib, bu O‘zbekistonda asta-sekin iqtisodiy o‘sish bilan bog‘liq bo‘ladi.

Iqtisodiyotni rivojlantirishning eng muhim omillaridan biri pul aylanishini to‘g‘ri va aniq tashkil qilishdan iborat, chunki bozor iqtisodiyoti tovar pul munosabatlarining holati va taraqqiyoti bilan chambarchas bog‘liqdir. Korxonalar va tashkilotlar o‘zlarining xo‘jalik faoliyati jarayonida doimo bir-birlari bilan aloqada bo‘ladilar. Ular o‘rtasida tovar ayirboshlash jarayoni pul va pulli hisob-kitoblar yordamida amalga oshiriladi. Tovarlarni ayirboshlashning o‘zi esa pul aylanishining moddiy asosi hisoblanadi, uning asosida boshqa pulli munosabatlar, jumladan, pensiya fondi, sug‘urta fondi, soliq idoralari, bank muassasalari bilan bo‘ladigan pulli munosabatlar vujudga keladi. Tijorat banklarining murakkab manzarasida bank kafolatlarini samarali boshqarish va hisobga olish ham banklar, ham ularning mijozlari uchun juda muhimdir. Bank kafolati-bu qarz oluvchi qarzni to‘lamasa yoki shartnoma majburiyatlarini bajarmasa, zararni qoplash uchun qarz beruvchining va‘dasi. Ushbu moliyaviy vosita nafaqat tomonlar o‘rtasidagi ishonchni kuchaytiradi, balki tranzaksiya jarayonlarini ham osonlashtiradi. Shu bilan birga, aniqlik, shaffoflik va tartibga muvofiqlikni ta‘minlash uchun bank kafolatlari bilan bog‘liq buxgalteriya amaliyotini takomillashtirish mumkin.

Bank Kafolatlarini Tushunish: Bank kafolatlari nimaga olib kelishini to‘liq tushunish kerak. Ushbu vositalarni har xil toifalarga ajratish mumkin, shu jumladan ishlash kafolatlari va moliyaviy kafolatlar, ularning har biri alohida maqsadlarga xizmat qiladi. Ishlash kafolatlari shartnoma bo‘yicha majburiyatlarning bajarilishini ta‘minlaydi, moliyaviy kafolatlar esa to‘lov majburiyatlari xavfsizligini ta‘minlaydi. Shunday qilib, ular qarz beruvchi bank tomonidan moliyaviy javobgarlik uchun katta xavf va potentsialga ega bo‘lib, buxgalteriya hisobining mustahkam amaliyotini talab qiladi.

Hozirgi vaqtda bank kafolatlarini hisobga olish ko‘pincha balansdan tashqari hisobot va baholash usullarining kombinatsiyasini o‘z ichiga oladi. Kuzatuv tizimlarining yetarli emasligi nomuvofiqliklarga, majburiyatlarni noto‘g‘ri talqin qilishga yoki tan olinmagan xatarlarga olib kelishi mumkin. Ko‘pincha xalqaro buxgalteriya standartlari bilan boshqariladigan banklar kutilayotgan kredit yo‘qotishlarini tan olishlari va moliyaviy hisobotlarini mos ravishda tuzatishlari shart. Asosiy muammolardan biri buxgalteriya amaliyotining an‘anaviy tabiati bo‘lib,

u zamonaviy texnologiyalardan to'liq foydalana olmaydi. Ko'pgina banklar hali ham kafolatlarni kuzatish uchun qo'lda kirish va eskirgan dasturiy ta'minotga tayanadilar, natijada samarasizliklar va inson xatosi ehtimoli mavjud. Bundan tashqari, normativ o'zgarishlar tez amalga oshirish qiyin bo'lishi mumkin. Ko'rsatmalar rivojlanib borishi bilan ushbu vositalarni hisobga olish uchun ishlatiladigan ramkalar ham kerak. Ushbu chaqqonlikning yetishmasligi muvofiqlik masalalariga olib kelishi mumkin, natijada bankning obro'si va moliyaviy ko'rsatkichlariga ta'sir qiladi.

Bank kafolatlarini hisobga olishni soddalashtirish uchun bir nechta yaxshilanishlarni taklif qilish mumkin:

- Ilg'or texnologiyalarni qo'llash: bank kafolatlari uchun mo'ljallangan mustahkam buxgalteriya dasturlarini amalga oshirish orqali tijorat banklari ma'lumotlarni kiritishni avtomatlashtirishi, aniqligini oshirishi va qo'lda ishlashga sarflanadigan vaqtni keskin qisqartirishi mumkin. Bulutga asoslangan tizimlar ma'lumotlarga Real vaqtda kirishni ta'minlaydi va bo'limlar bo'ylab yaxshi hamkorlikni osonlashtiradi.
- Kengaytirilgan o'quv dasturlari: xodimlarni aniq bank kafolati buxgalteriya hisobi, yangi buxgalteriya standartlari va ilg'or buxgalteriya tizimlarining ahamiyati to'g'risida o'qitish xatolarini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Muntazam seminarlar va malaka oshirish kurslari jamoalarni eng yaxshi amaliyotlar va muvofiqlik talablari bo'yicha yangilab turishi mumkin.
- Risklarni baholash tizimini integratsiyalash: tijorat banklari bank kafolatlarini ishga tushirishda qo'llaniladigan risklarni baholashning kompleks tizimini ishlab chiqishlari kerak. Bunga mijozlarning kreditga layoqatligini tahlil qilish va tegishli ta'sir chegaralarini belgilash kiradi. Potensial xavflarni oldindan tushunib, banklar majburiyatlarni yanada samarali boshqarishi mumkin.
- Muntazam tekshiruvlar va sharhlar: davriy auditlarni amalga oshirish buxgalteriya siyosatiga rioya qilishni va bank kafolati hisobotining aniqligini ta'minlashi mumkin. Mustaqil partiyaning ushbu jarayonlarni ko'rib chiqishi ob'ektiv istiqbolni taqdim etishi, zaif tomonlari va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashi mumkin.

Tijorat banklarida bank kafolati hisobvarag'ini takomillashtirish biznesning moslashuvchan va ishonchli moliyaviy vositalarga bo'lgan ehtiyojini hisobga olgan holda muhim vazifadir. Ushbu mahsulotni yaxshilash uchun bir nechta yondashuvlar:

Hisob ochish tartibini soddalashtirish: byurokratik kechikishlarni kamaytirish va bank kafolati hisobini ochish jarayonini tezlashtirish. Bu raqamli xizmatlarni joriy etish va mijozlarni onlayn identifikatsiyalashni o'z ichiga olishi mumkin.

Shartlarning shaffofligini oshirish: mijozlarga kafolat hisobvarag'ining barcha shartlari, to'lovlari va foydalanish imkoniyatlari to'g'risida aniq ma'lumot berish. Bu tushunmovchiliklarning oldini olishga yordam beradi va bankka bo'lgan ishonchni oshiradi.

Ish sharoitida moslashuvchanlik: mijozlarning ehtiyojlariga qarab turli xil tarif rejalarini taklif qilish. Masalan, kafolat muddati yoki hisobvaraqdagi mablag'lardan foydalanish shartlarini tanlash imkoniyati.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish: onlayn platformalar orqali kafolat va hisob-kitoblarni boshqarish jarayonlarini avtomatlashtirish. Bu jarayonlarni tezlashtiradi va mijozlarga o'z mablag'larini mustaqil boshqarish imkonini beradi.

Mijozlar uchun trening va maslahat: kafolat hisobidan samarali foydalanish va maslahat xizmatlarini ko'rsatish bo'yicha biznes seminarlari va vebinarlarini o'tkazish.

Boshqa moliya institutlari bilan hamkorlik: banklararo kafolatlar kabi kengroq xizmatlarni taqdim etish uchun boshqa banklar va moliya institutlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Yangi mahsulot yechimlarini ishlab chiqish: mijozlarning dolzarb talablariga javob beradigan kafolat hisobvarag'i asosida innovatsion moliyaviy mahsulotlarni yaratish.

Mijozlarning ehtiyojlarini monitoring qilish va tahlil qilish: mahsulotni o'z vaqtida moslashtirishga imkon beradigan muammolar va ehtiyojlarni aniqlash uchun mijozlarning fikr-mulohazalarini muntazam ravishda so'roq qilish va tahlil qilish.

Axborotni himoya qilish tizimini takomillashtirish: zamonaviy sharoitda ayniqsa muhim bo'lgan onlayn xizmatlardan foydalanishda mijozlar xavfsizligi va ma'lumotlarini himoya qilish darajasini oshirish.

Bank kafolati hisobvarag'ini takomillashtirish keng qamrovli yondashuvni va mijozlarning fikrlarini hisobga olishni talab qiladi, bu esa oxir-oqibat bankning bozorda raqobatbardoshligini oshiradi.

Xulosa: Bank sektori rivojlanib borar ekan, bank kafolatlari hisobini takomillashtirishning ahamiyatini oshirib bo'lmaydi. Zamonaviy texnologiyalarni o'z ichiga olgan holda, xodimlarning bilimlarini oshirish va xavflarni baholashning yanada mustahkam jarayonlarini rivojlantirish orqali tijorat banklari o'zlarini bank kafolatlarini yanada samarali va aniqlik bilan hal qilishlari mumkin. Bu nafaqat muvofiqlik va moliyaviy sog'liqqa olib keladi, balki moliyaviy ekotizimdagi mijozlar va sheriklar bilan mustahkam munosabatlarni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Navruzova K.N., Karimov N.G'., Ortiqov U.D. Banklarda buxgalteriya hisobi VIP POLIGRAF.T., 2013 y.
2. Navruzova K.N., Ortikov O.A. Naqd pulsiz hisob-kitoblar va to'lov tizimi. CHo'lpon 2014-y.
3. Navruzova K.N. Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika T., MOLIYA – IQTISOD 2010 y.
4. Temirov A.A. Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika T., TDIU 2010 y.
5. Ibragimov A.K., Marpatov M.D. Halqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida banklarda buxgalteriya hisobi T. MoliY. 2010 yil.